

14. gs.

1656. g.

Pēc otrā vīra nāves, būdama bezbērnu atraitne, Anna Sibilla savu īpašumu novēlēja brāļadēlam Ēvaldam fon der Ostenzakenam (Ewald von der Osten-Sacken) no Bātes muižas.

Ostenzakenu dzimta Dundagā saimniekoja no **1714.** g. līdz agrārājam reformai **1920.** g.

Arī ap **1785.** g. pilī notika būtiskas pārbūves: pārveidoja tās plānojumu, uzbūvēja 3. stāvu un pārbūvēja iekštelpas. Tolaik te saimniekoja viens no ievērojamākajiem dzimtas pārstāvjiem – Kārlis fon der Ostenzakens (Karl von der Osten-Sacken). Ar viņa gādību **1766.** g. blakus pilij uzcēla arī jaunu mūra baznīcu vecās koka baznīcas vietā.

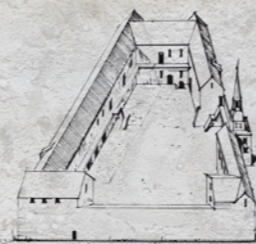
Krišjānis Barons raksta, ka no savas aukles – Dundagas novadniece – dabūjis zināt, ka "šis pirmais Kārlis Zakens stāvēja augstā dienestā pie prūšu ķēniņa vecā Frica (Friedrich II), kur tas arī sava grāfa un firsta godu bija izpelnījies. Ārzemēs dzīvodams, viņš ik pa trim gadiem nāca mājās savus apakšniekus apciemot. Ak, tad bija lieli prieki iekš Dundagas! Nauda tika saujām bārstīta, ko nabaga zēni, cits citu ķukrīski pagrūzdami, steidza salasīt, arī baltmaizes veģi papillam izdalīti. (...)”

1872. g. 1. aprīļa naktī Dundagas pilī izcēlās ugunsgrēks, un tā pilnīgi nodega, bet drīz vien tika atjaunota.

No **1897.** g. līdz **1919.** g. pilī saimnieko Kristians Teodors Ferdinands fon der Ostenzakens (Christian Theodor Ferdinand von der Osten-Sacken) ar sievu Luīzi (Louise (Lucie) Jenny Caroline). Viņiem bija desmit bērni: Šarlote (Charlotte), Benigna (Benigna), Hildegarde (Hildegard), Ulrihs (Ulrich), Klāra (Clara), Ruta (Ruth), Luīze (Luise), Agnese (Agnes), Johanna (Johanna) un Teodors (Theodor). **1919.** g. Kristianu un arī Piltenes iecirkņa prāvestu un Dundagas draudzes mācītāju Kārli Johānu Moltrehtu lielnieki apcietināja un pie Tukuma nošāva.

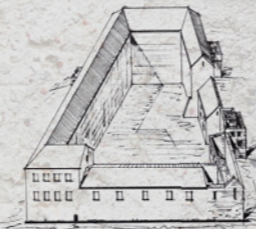
Kristiana meita Ruta savās atmiņās raksta: "Mamma varēja brīnišķīgi gleznot. Viņa gleznoja ar akvarelkrāsām, bildēs bija daudz noskaņu. Ja mamma sēdēja uz sofas un strādāja rokdarbus, – daudzas lietas viņa laboja pati, un tā, ka lāpījuma vietas vispār nevarēja redzēt, – tad es paliku pie mammas viņas rakstāmistabā. Lielākoties viņa sēdēja pie rakstāmgalda un rakstīja vēstules. Tad mammu nedrīkstēja traucēt. Es domāju, pasaule varēja aiziet bojā, kad mamma rakstīja vēstules, – viņa to nebūtu pamanījusi. (...)”

1685. g.

1814. – 1820. g.

1872. g.

1909. – 1914. g.

Skaistos vasaras vakaros papa bieži ar mums, bērniem, uz terases spēlēja Lielputnu. Mamma stāvēja, sargājot izpletusi rokas. Mamma bija vista, kam vajadzēja sargāt viņas cāļiņus, un papam kā Lielputnam vajadzēja viņai tos nolaupīt. Papa bija izveicīgs – viņš izlikās uzbrūkam un pavisam negaidīti izlīda cauri zem mammas otras rokas. Mums tas likās brīnišķīgi, ka vecāki tā ar mums spēlējās.”

1905. g. revolūcijas laikā – 1. decembra naktī – pilī nodedzināja sacēlušies zemnieki.

Pils atjaunošanas darbi profesora H. Pfeifera no Braunšveigas vadībā turpinājās līdz **1914.** g. un daļēji tika pabeigti, kad tos pārtrauca Pirmais pasaules karš.

Pēc kara pils kļuva par valsts apsaimniekotu muižu. **1924.** g. par tās īpašnieci kļuva Dundagas pagasta pašvaldība. **1926.** g. pilī iekārtoja pagastnamu, un pašvaldība no Jaundundagas pārcēlās uz centru.

No **1945.** g. līdz **1974.** g. decembrim Dundagas pilī darbojās vidusskola.

Mūsdienās Dundagas pils ir pašvaldības īpašums, viena no lielākajām un vecākajām Kurzēmē, ar slēgtu pagalmu, vārtu torni un bieziem mūriem. Valsts nozīmes kultūras piemineklis. Te darbojas Dundagas Mākslas un mūzikas skola, Kultūras centrs un Tūrisma informācijas centrs. Pils ir ērtu naktsmitņu, svinību, vietējo mājražojumu piedāvājumu un arvien jaunu atklājumu vieta. Īpaši noslēpumaina pils kļūst Leģendu nakts svinībās oktobra nogalē.

Aiz pils – pussalas turpinājumā – atrodas mākslīgi veidota saliņa – Kalnadārzs. Spriežot pēc izrakumos atrastajām rotaslietām un trauku lauskām, secināms, ka tas kā vietējo iedzīvotāju nocietinājums izmantots vēlajā dzelzs laikmetā līdz Dundagas mūra pils celtniecības pabeigšanai.

Pils DA pusē atrodas 21,7 ha liels parks, kas iekopts jau **17.** gs. Te aug 48 dažādu sugu koki, 5 dižkoki. Parku no pils šķir uzpludināti Pāces upes ūdeņi.

Dundaga izsenis bijusi divu jūru novada pārvaldes centrs ar savulaik Baltijā plašāko pilsmuižas teritoriju, kas pletās līdz pat Sīkraga ostai, ar kuģubūves vietām, Kolkasraga bākām un vairāk nekā duci pusmuižu.

Dundagas pils

Vēstures avotos Dundagas vārds pirmo reizi minēts **1245.** g., kad Rīgas bīskaps Nikolajs savam domkapitulam te dāvājis 200 arklus zemes (1 800 ha).

1979. g. pētījumā (R. Malvess, "Vēsturiskās izpētes materiāli") minēts, ka Rīgas domkapituls pils celtniecību varēja uzsākt tikai mierīgos apstākļos un laikā, kad tā īpašuma tiesības bija vispusīgi nodrošinātas. Tādējādi, iespējams, celtniecības uzsākšanu var datēt ar **1253.** g., kad Kursas bīskaps ar ordeni jau bija vienojušies par piļu celšanu savos novados.

Pils atrodas uz pussalas, ko apskalo Pāces upes uzpludinātie ūdeņi. Kad pili pilnībā uzbūvēja, tai bija trīs dzīvojamie korpusi. Vidējais korpuss vērsti pret sauszemi, ko noslēdza mākslīgi izrakts aizsarggrāvis. Sānu korpusi bija īsāki, un to galus savienoja nocietinājuma mūris, veidojot slēgtu iekšējo pagalmu. Aiz nocietinājuma sienas, pret pussalas galu, atradās priekšpils ar apkārtmūriem un vārtu torni.

Sākotnēji pils galvenokārt kalpoja kā lauksaimniecības produktu savāktnīce un glabātuvē līdz to nogādāšanai Rīgā.

Pēc ilgām strīdēm starp Rīgas domkapitulu un Kursas bīskapiju **1434.** g. pili pārdeva bīskapijai. Šajā laikā to ievērojami pārbūvēja, lai celtu aizsardzības spējas.

1559. g. Livonijas kara laikā Kursas bīskaps Dundagas pili pārdeva Dānijas karalim, kas to atdāvināja savam brālīm Holšteinas hercogam Magnusam (Herzog Magnus von Holstein), kurš kļuva par pēdējo Kurzemes bīskapu.

Pils divas reizes cietusi karadarbībā. Pirmo reizi Piltenes mantojuma karā, kas **1583.** g. sākās starp Dāniju un Poliju. Tolaik pils piederēja ungāru magnātam, Polijas karaļa Stefana Batorija kancleram Martinam Berzevicam (Kanzler von Siebenbürgen Martin fon Bersewitz), kurš to **1582.** g. nopirca no Magnusa. Savukārt Berzevics to jau **1588.** g. pārdeva Brandenburgas markgrāfa padomniekam Levinam fon Bilovam (Lewin von Bülow). Pēc Bilova nāves Dundagu manto viņa dēls landrāts Fridrihs fon Bilovs, kurš apprecas ar Annu Sibillu fon der Ostenzakenu. Pēc vīra nāves viņa kļūst par Dundagas pils īpašnieci un salaulājas ar landrātu Oto Ernstu fon Maidelu (Otto Ernst von Maydell).

Otro reizi no karadarbības pils cieta **1656.** g. Polijas – Zviedrijas karā, kad to ieņēma zviedri. Maidelam tikai par lielu naudu, zvērot uzticību zviedru karalim Kārlim X Gustavam, izdevās pili atgūt.

17. gs. Kurzemē un Dundagā bija ne tikai karu un postījumu laiks, bet arī ļoti rosīgs celtniecības periods. Īpaši izcēlās Maidelu dzimta, kurā galvenā loma piederēja enerģiskajai Annai Sibillai (Anna Sibylla), dēvētai arī par prezidenti. Viņas vadībā Dundaga piedzīvoja ziedu laikus. Ar savu drosmi un uzņēmību viņa ieguva vīrišķīgas un varonīgas sievietes slavu, par ko vēlāk radās daudz nostāstu. Annas laikā ap **1685.** g. pili uzbūvēja jauno kapellu, austrumu korpusu, kā arī citas telpas. Pārvērtības piedzīvoja ne tikai Dundaga vien. Anna esot rūpējusies arī par bākām Kolkasragā, sikostas ierīkošanu Sikragā un kuģubūvi, lai Dundagas ražojumus nogādātu pie patērētājiem. Zināms arī, ka pirms pils nodegšanas **1872.** g. bruņinieku zālē vēl bijušas gleznas, kurās godināta enerģiskā pils saimniece.

Dundagas pils Zaļā jumprava

Tai laikā Dundagas pils piederēja fon Maidelu dzimtai. Baroniem nebija pēcnācēju – pils un novada mantinieku, par ko viņi ļoti skuma.

Reiz medībās barons apmaldījies Šlīteres Zilajos kalnos. Toreiz Dāvīda pili dzīvojis rūķu ķēniņš. Pa mežu maldoties, barons satīcis rūķišus, kuri tam parādījuši ceļu atpakaļ uz Dundagu. Par to rūķi pieprasījuši atlīdzību – barona atļauju nosvinēt viņu ķēniņa dēlam kāzas pils lielajā zālē. Baronam bijis jāapsola gādāt, lai neviens mirstīgais svinības neredzētu un netraucētu. Rūķiši savukārt apsolījuši baronam laimi, bagātību un mantinieku. Nolikās kāzu nakts priekšvakarā barons izdevis pavēli – visiem pils iemītniekiem jau pirms saules rīta doties savās istabās un līdz saules lēktam tās neatstāt. Nepaklausīgos likšot dzīvus iemūrēt pils sienā.

Pili dzīvojuši kāda meitene, attāla barona radniece, kas vienmēr valkājusī zaļas drānas. Visi to saukuši par Zaļo jumpravu. Tā mīlējusi pils dārznieka dēlu.

Rūķu ķēniņa dēla kāzu nakts priekšvakarā Zaļajai jumpravai bijusi norunāta tikšanās pils parkā. Atgriezoties viņa ieraudzījusi pils lielās zāles logos gaismu, un meitenei radusies neatvairāma vēlšanās pa atslēgas caurumu palūkoties, kas tur notiek.

Zāles vienā galā bijuši skaisti klāti galdi, pie tiem ērti sēdekļi. Otrā zāles galā paaugstinājums, uz kura rosījušies mazi muzikanti ar instrumentiem rokās. Atvēršās zāles durvis, un svinīgi ienākuši savādi mazi cilvēciņi, tērpušies greznās drēbēs. Pirmajam pārim sekojuši līgava un līgavainis kāzu tērpos. Tas viss izskatījies tik skaisti, ka Zaļā jumprava iesmējusies un sasitusi plaukstu. Tajā brīdī viss kļuvis tumšs un kluss.

Otrā rītā barons aizgājis pie rūķu ķēniņa prasīt solītās balvas, bet rūķītis teicis tā: "Tu nepildīji savu solījumu. Kāds no taviem cilvēkiem noskatījās mūsu svinības. Šis cilvēks tev jāso. Ari turpmāk tev nebūs mantinieku..."

Barons meklējis vainīgo un pie zāles durvīm atradis zaļu kurpīti... Tā arī Zaļā jumprava dzīva iemūrēta pils tornī sienā. Taču, būdama ļoti ziņkārīga, viņa vēl tagad reizēm piedalās pils iemītnieku gaitās, liekot tā vai citādi manīt par savu klātbūtni.